

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії
ОНУ імені І. І. Мечникова
проф. Вячеслав ТРУБА
2025 р.

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ

для вступу на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
спеціальність 052 – Політологія ОП Політологія
на основі освітнього ступеня бакалавра, магістра
(освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста)

Схвалено на засіданні Вченої ради
факультету міжнародних відносин,
політології та соціології
Протокол №5 від «13» березня 2025 р.

ОНУ
2025

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Фаховий іспит – форма вступного випробування, для конкурсного відбору осіб для здобуття ступеня бакалавра за іншою спеціальністю, які вступають на основі здобутого ступеня бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста). Організація та проведення вступного випробування відбувається у порядку визначеному Порядком прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2025 році затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2025 року № 168 та зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 26 лютого 2025 року за №15/41360 та Положенню про приймальну комісію Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Мета вступного випробування за спеціальністю 052 – Політологія - оцінювання рівня теоретичних знань, умінь та навичок вступників, необхідних для опанування ОП, яких вони набули під час навчання на освітньому ступені/рівні бакалавра/спеціаліста/магістра, з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім рівнем бакалавра в межах ліцензованого обсягу спеціальності.

Вимоги до рівня підготовки здобувачів. Вступники на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти під час складання фахового іспиту повинні продемонструвати: достатній рівень знань категоріального апарату політології як науки, розуміння предмета та об'єкта політичної науки, теоретико-методологічних засад, розвитку політичних інститутів та процесів; високий рівень теоретичної та практичної підготовки, необхідний для збору та аналізу емпіричних даних і проведення наукових досліджень, що відповідають вимогам освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 052 – Політологія.

Форма фахового іспиту – тестування.

Підготовка програми фахового іспиту, розробка тестових завдань та проведення іспиту здійснюється фаховою атестаційною комісією факультету міжнародних відносин, політології та соціології (наказ № 420-18 від 28.02.2025 року).

1. ЗМІСТ ФАХОВОГО ІСПИТУ

РОЗДІЛ І КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПОЛІТОЛОГІЇ

Тема 1. Предмет, структура і методи політології.

Політологія як галузь наукових знань про форми і закономірності політичного життя, функціонування політичних систем.

Становлення політології як науки. Закони, принципи та категорії політологічного знання. Багатовимірність системи методів політологічного пізнання: філософські, загальнонаукові і спеціальні методи.

Основні завдання та функції політології. Зростання ролі і значення науки про політику у соціальному прогресі та національному оновленні України.

Тема 2. Поняття, сутність та структура політики.

Поняття та категорії політики, їх сутнісні ознаки. Еволюція концепцій політики як соціального явища (Аристотель, Н. Макіавеллі, Т. Гоббс, К. Маркс, М. Вебер, Т. Парсонс, Г. Ласуел, Г. Алмонд та ін.).

Політика як спеціалізована підсистема суспільства.

Економічні, соціальні, духовні детермінанти політики. Взаємодія індивідів і спільноти в політичному житті. Структура політики.

Основні функції політики: визначення цілей суспільного розвитку, збереження стабільності соціуму, розподіл ресурсів, управління і регулювання суспільних процесів, соціалізація особи.

Політика як мистецтво можливого, суб'єктивно бажаного та здійснення об'єктивно необхідного.

Типологізація політики. Політика як система суспільних відносин. Політична діяльність, її різновиди та політична поведінка мас. Взаємовідносини політики з іншими сферами суспільного життя. Діалектика взаємозв'язку зовнішньої та внутрішньої політики.

Тема 3. Влада як соціальне явище.

Влада як соціальне явище. Поняття та сутність влади, її основні властивості: верховенство, суверенітет, авторитарність, відповідальність, примусовість.

Джерела влади, суб'єкти та об'єкти політико-владних відносин. Основні різновиди влади, засоби та форми реалізації влади.

Основні підходи до визначення сутності влади: атрибутивно-реляціоністський та системний.

Основні види влади: політична, економічна, духовна, сімейна.

Влада як інституціалізована форма суспільної могутності. Легальність та легітимність влади. Система стримувань та противаг гілок політичної влади.

Основні моделі влади в сучасному світі.

Тема 4. Політична система суспільства та її інститути. Держава як центральний інститут політичної системи суспільства

Поняття політичної системи як механізму формування і функціонування влади у суспільстві, чинник стабільності і розвитку політичного життя. Сутність і типи сучасних політичних систем. Класичні уявлення про політичні системи (Г. Алмонд, Д. Істон, Т. Парсонс).

Основні елементи політичної системи, її інституційна, інформаційно-комунікаційна і нормативно-регулятивна підсистеми. Функції політичної системи: визначення цілей, завдань, програми діяльності суспільства, мобілізація ресурсів на досягнення поставлених цілей, інтеграція всіх елементів суспільства.

Типологія політичних систем: тоталітарні, авторитарні, демократичні. Держава як центральний інститут політичної системи суспільства. Походження і сутність держави. Типи та форми державного устрою: унітарна, федеративна, конфедеративна.

Основні функції держави. Державні інститути та органи. Класифікація органів державної влади. Державне управління та місцеве самоврядування.

Особливості політичної системи сучасної України.

РОЗДІЛ II СУБ'ЄКТИ ТА ІНСТИТУЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ПОЛІТИКО-ВЛАДНИХ ВІДНОСИН

Тема 5. Політичні партії, суспільні організації та рухи.

Сутність політичної партії. Основні шляхи творення політичних партій та закономірності еволюції партійних структур. «Залізний закон» олігархізації політичних партій (Р. Міхельс).

Структура політичної партії, її основні функції. Партійна система. Різновиди політичних партій та партійних систем: плюралізм класифікацій. Партійні блоки та коаліції.

Політичні партії в сучасній Україні: правові основи діяльності. Коротка характеристика програм найбільш впливових політичних партій сучасної України.

Суспільні рухи: сутність, різновиди, цілі діяльності.

Суспільні організації: структура, функції, різновиди. Політична участь суспільних організацій.

Тема 6. Політичні режими сучасності.

Політичні режими як сукупність методів і форм політичного панування та його взаємовідносини з громадянським суспільством, стиль функціонування політичних систем.

Головні параметри політичних режимів: рівень централізації влади, співвідношення держави та громадянського суспільства, правовий статус

особи, ступінь наявності політичного та ідеологічного плюралізму, легальної опозиції.

Типологія та динаміка політичних режимів. Характеристика демократичного режиму та його особливості в сучасній Україні.

Недемократичні політичні режими: тоталітарні, авторитарні, (диктаторські), авторитарно-демократичні. Конкретно-історичні форми тоталітаризму: сталінізм, фашизм та нацизм. Трансформація політичних режимів у посткомуністичних суспільствах: стадії перетворень, метаморфози посткомуністичної влади.

Тема 7. Політичні еліти та політичне лідерство.

Сутність феномену політичної еліти. Основні критерії визначення політичної еліти. Наукові концепції щодо розкриття змісту поняття «політична еліта». Еліта та демократія: проблеми співвідношення.

Політичне лідерство як складова політичної еліти суспільства. Наукові концепції політичного лідерства. Політичне лідерство в посткомуністичній Україні.

Бюрократія як складова сучасної еліти. Походження бюрократії, її основні функції. Закони розвитку бюрократії та проблеми бюрократизму.

Тема 8. Демократія в політичному житті суспільства.

Сутність демократії, плюралізм концепцій щодо розкриття її сутності.

Основні форми і моделі демократії. Проблема співвідношення демократичних процедур з моделями облаштування економічних відносин. Чинники стабільності сучасної демократії.

Етапи становлення демократії. Демократія в Україні.

Тема 9. Громадянське суспільство та правова держава.

Поняття громадянського суспільства, його сутність, структура, фактори становлення та розвитку. Сучасні уявлення про громадянське суспільство. Специфіка функціонування громадянського суспільства в економічній, соціальній, політичній та духовній сферах. Громадянське суспільство і демократична правова соціальна держава.

Тема 10. Політична стабільність і конфлікти в політиці.

Політичні конфлікти як соціальне явище. Політичні інтереси та суперечності як передумова виникнення конфліктів. Форми, моделі, типи і функції політичного конфлікту, механізми його динаміки.

Основні методи та шляхи врегулювання конфліктів. Конфлікт – історично перехідне явище у суспільному житті. Основні методи врегулювання конфліктів: консенсус, уникнення конфліктів, посередництво, арбітраж, переговори. Основні шляхи досягнення національної і соціально - політичної злагоди у сучасному українському суспільстві.

Конфліктологічний підхід до сучасної ситуації в Україні.

2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аджемоглу Д., Робінсон Д. Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності. 2-ге вид., випр / Пер. з англ. і наук. ред. О. Дем'янчук. К.: Наш формат, 2017. 440 с.
2. Айзехен Б., Стоквелл С. Единбурзький погляд на історію демократії від давніх часів до майбутніх можливостей. Х. Фоліо, 2017. 639 с.
3. Баранівський В. Політологія: підручник. Київ: НАД, 2016. 236 с. URL: <https://nam.kiev.ua/files/publications/978-966-8406-98-0-pos.pdf>
4. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і політики. К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська Академія”, 2008. 109 с.
5. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.
6. Вагіна О. М. Політологія : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра усіх спеціальностей. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 149 с.
7. Воронянський О.В., Кулішенко Т.Ю., Скубій І.В. Політологія: підручник. Харків: ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180 с.
8. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 348 с.
9. Говлет М., Рамеш М. Дослідження державної політики. Цикли та підсистеми політики. Львів: Кальварія, 2004. 264 с.
10. Історія політичної думки. Підручник. Л.: Новий Світ, 2016. 400 с.
11. Кармазіна М. Політичні партії в Україні. 2014-2017 рр. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 168 с.
12. Литвин В.С. Політичні режими сучасності : інституційні та процесуальні виміри аналізу : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 632 с.
13. Міжнародні відносини та світова політика: навчальний посібник / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; за заг. ред. д-ра філос. наук, професора О. М. Кузя. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 201 с.
14. Олсон М. Влада і процвітання. Подолання комуністичних та капіталістичних диктатур. К.: Видавничий дім “Києво-Могилянська Академія”, 2007. 176 с.
15. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін. Львів : Новий Світ-2000, 2016. Т.1. 516 с.
16. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін. Львів : Новий Світ-2000, 2017. Т.2. 535 с.
17. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і

таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.

18. Політологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів /І.М. Коваль (керівник авт. колективу), Л.О. Ануфрієв, О.І. Брусиловська та ін. Харків: Фоліо, 2012. 414 с.

19. Тетарчук І.В. Політологія: навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 160 с.

20. Шляхтун П.П. Політологія: історія та теорія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 500 с.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВОГО ІСПИТУ

Зміст тестових завдань визначено Програмою фахового іспиту для вступу на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти спеціальність 052 – Політологія ОП Політологія на основі ступеня бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста).

Тест для фахового іспиту складається із завдань з **вибором однієї правильної відповіді** (ТЗ закритої форми). До кожного завдання подано чотири варіантів відповідей (А, Б, В, Г), з яких один правильний.

Загальна кількість завдань тесту – 50.

Завдання з вибором однієї правильної відповіді оцінюється в 0 або 2 тестових балів. Результат фахового випробовування оцінюють за шкалою від 0 до 100 балів: 0 – 59 незадовільно; 60 – 74 задовільно; 75 – 89 добре; 90 – 100 відмінно

Критерії оцінювання іспиту за фахом

ТЗ із вибором однієї правильної відповіді	Кількість балів
• неправильна відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповідь ненадано	0 балів
• правильна відповідь	2 бали
• мінімальна кількість тестових балів, яка дає право на участь в конкурсному відборі	12 балів
• максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тесту	100 балів

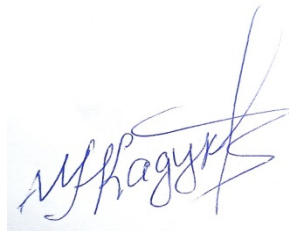
Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки) він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт, в якому фахова атестаційна комісія вказує причину відсторонення та час. У разі використання заборонених джерел абітурієнт, на вимогу члена фахової атестаційної комісії, залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку.

Вступник має право подати письмову апеляцію щодо екзаменаційної

оцінки (кількість балів), отриманої на вступному випробуванні. Апеляція подається письмово у вигляді заяви у довільній формі на ім'я голови Приймальної комісії ОНУ імені І. І. Мечникова. Апеляційна заява подається вступником особисто згідно з Положенням про апеляційну комісію Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Предметом апеляції може бути тільки оцінка з вступного випробування. Не розглядаються апеляції, подані невчасно або з порушенням процедури подання.

Вступники, які не з'явилися на вступне випробування без поважних причин у зазначений за розкладом час, до участі у подальших іспитах та конкурсному відборі не допускаються.

Голова фахової атестаційної комісії

доц. Наталя КАДУК